

ԳԱՐԵԳԻՆ Ա ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ԽՕՍՔԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ
ՆՈՐԲԵՏԻՐ ՆԱԽԱԳԱՀ ՌՈՊԵՐՏ ՔՈՉԱՐԵԱՆԻ ԵՐԴՄԱՆ ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԵԱՆ ԱՌԹԻ

Ողջոյն Ձեզ մեր հայոց ազգի
փրկսոճեալան ծննդաւայր եւ
Հայց. Առաքեալական Եկեղեցու Մայր
Աթոռ Ս. Էջմիածնից,

Ողջոյն Ձեզ, նորընտիր եւ ար-
ժանընտիր վսեմաւոյ՛ն նախագահ
Հայաստանի Հանրապետութեան՝
Ռոմերս Քոչարեան,

Ողջո՞յն Ձեզ, մեծագույն նախագահ Ազգային ժողովի եւ խորհրդարանական Պաշտպանությունը՝ անդամներ Չայասսանի Յանաթե-սություն Գերագույն օրենսդիր ժողովի, որ այս լավիկն յառուկ միտ-վումարուն հանաթեսություն նո-րնոսիր նախագահի երմուն արա-րողություն եղանկաբեր առիթով:

Ողջո՞յն Ձեզ, Սահմանադրական դատարանի նախագահ եւ անդամներ, կառավարական կազմի անդամ նախարարներ, հոգեւոր եղբայրներ, մարզպետներ, դիւանագիտական մարմնի ներկայացուցիչներ, հրախրեալ ղաւսօճական այլ անձինք եւ սիրեցեալ ժողովուրդ հայոց.

Ես զգուն եմ, որ հայոց ազգի բազմադարեան Պատմագրի արժանաւորութեան համար ես հարուստ էրեքին մի մօր էջ ենք մատչեցնում, երբ այս նուիրականանալու օրակներն վկայենք եւք դառնում ենք փրկսնդեական մասնութեան երկ-րորդ հաւանամեակի այս վերջալոյսի հորիզոնի վրայ արաւու-տաւան եւ արեգակլուսած մեր հայ-րենի աշխարհի եւ հայկական ազգի հանրադրութեան երկրորդ նախապալիքի երդման այս սահմի-սան որ արարողութեանը:

Նախ փափո՛ք ձեր գոհուրթի՛ւն են ընձայտու՛մ Ամենակալի՛ն Աստուծո՛ւն, ըր՛ շնորհէ՛ք մեզ՛՝ ազգիս՛ հայոց, անվաճանձ և ապաստով բոլորե՛լ առաջի՛ն եօթնամեակը՛ մեր նոր, ազա՛ս ու անկալ՛ի համարաթու՛թեան: Յարգա՛մ բոլոր նրա՛նց, ովքեր՛ այս համարաթութեան առաջին նախագահ մեծադպր Լեւոն Տր-Պետրոսեանի գլխավորու-թեամբ դրակա՛մ, կառուցողական հիմնարկութային և զարգացողա-կան դեր կատարեցին այս համա-րաթութեան եօթնամեայ վասակի կայացման գործով:

Ամենառատ եւ անսղառ ու ան-
նաղ ոյժ եւ արիւթքին, անհա-
նաճ իմաստութիւն եւ անկոնկ կո-
րով, ժայռանման համբերութիւն
Չեզ՝ մեր նոր նախագահին, որդե-
զի կ'աչարած անէ այն բոլոր իղ-
ծերն ու սպասումները, որոնք ար-
ագողացնում են մեր ժողովրդի
կամը, կարիքը եւ բարիքը միան-
գամայն:

Վստահ են, որ Դուր Զեբ հայրենասիրութեան առաջինութեամբ քաղաքացւոյն է ապի ծանր, բայց ազնուազայն դարձաւորութիւններ, որոնք կարողան են նախապահի Զեբ բարձրագոյն ազգային-դասական դասերին: Մեր հայրենիքն ու ժողովուրդը կենցաղային ու քաղաքացիական յառաջդիմութեան ծանախարհով առաջնորդելու, մեր ազգային քիմութեան ու արմատադասուութեան առողջ ընթրումները, անճանաք արժեքները ու հարստացան ու կենսաբան ուսմանդիմութեան կրկնեղծամանցնելու իրաճականին առաջ է կանգնած: Եւ կանգնած են Զեզ հեծ, Զեբ կողմին, մեմ բոլորս՝ ի Զայասեան, վերջապէս եւ ի սպիտակ աւախարհի առանց խտրութեան: Ի խորոց արժեքակնանում են յայտն Զեզ, որ մեր Զայց. Առաքելական սուրբ եւ օրհնութիւններին իր ազգքն ու սոցիալութիւնն է բաշտու Զեզ եւ իր ամբողջական են անվերադառն գորակցութիւնն է ընծայում Զեբ առաքելութեան:

Երեւ տարիներ առաջ՝ եւ ճիշտ

ներ (սխտեմներ) փոխելով: Երկին
կա փոփոխ, երբ մարդը իմն ունեն
նայ բազումփունը փոխուելու եւ
դաստատու եւ աշակ լինի իմն իրե
կերպփոխելու, ընթացում բարեփո
խելու, իմնաճանաչումն եւ իմնաճ
կերտումի չափամիջեւով եւ բարձ
րահայեցմ մտապայալաց յետա
կանով: Ի վերջոյ, չմէտ է մտա
նայ, որ կառոյցն ու դրոյթը, գո
ծին եւ գործարանը, դրանմ ու զե
լը մարդու մնունը եւ եւ երբ զե
նուղորածութիւն ունենան, մնա
բարիի կա վերածուն, այլապե
չարիի աղբիւր կա դաճան:

Մեր Հայաստան աշխարհում երբևէ չի եղել և չի կարող լինել ինչ-որ մեկի համար, որը հայ ժողովրդի կեանքում համարվում է ստեղծել ներդասանություն հոգևոր և ֆիզիկական իրականություններում, արժեքներում և երեւոյթներում միմյանց հանդէպ՝ միջոց բարձր լայնատեսությամբ, որից զերիշխանությունը, առանց որի չի կարող լինել հայ ժողովրդի կեանքում ինչ-որ մեկի համար:

րի կեանքը կը դառնայ սղառողական եւ սղառողողական մի անմասս գոյութիւն: Յաւե ճճմարիս մեր երկնաւոր Վարդապետի՝ Յիսուս Բրիստոսի խօսքը. «Տո՛ւք զկայսեր կայսեր եւ զԱստուծոյն՝ Աստուծոյ»:

Մեր Սուրբ եկեղեցու կոչումն լինել այս ծառահորսրիմների փարս զիչը իր կեանքով, խոսքով, գիրքով գործով, ինչդու խոել է նա սւելի րան 1700 արիմներից ի վեր։ Միայն թէ ինչո՞ւ որդու կարողիկոմնեմանը շայո՞ղ հաւաստիացունենք Չեզ՝ վսեմաւուր հախազահ եմնր համրեղեցուրեան բոլոր դաւարախաւաւու այլ անմիթ, որ մե

Ս. Եկեղեցու բոլոր կառուղութիւններն ու կառելիութիւններն ի սպաս են դնելու մեր նոր՝ ազգային վերակերսումի եւ վերաբրնդացումի այս նուիրական եւ անմիջականօրէն ստիողական գործին:

Ահա թե ի՞նչ զգացումներով, խտրելով և Տրամադրություններով այժմ արտասանելու ենք մեր օրինությունն աղօթքի հայցելով Բարձրակա Սևստյոն, որ մեր երկիրն ու ժողովուրդը մայիսի աղաղակի և ամենազգ «յերեմիի և յաճերելոյ թեմանոյն»-ն եմուրի բարգաւաճմանն նոր օրջան՝ ընդ նախագահութեանք Զեղդ սիրելութեան:

«Ղափղանիչ եւ յոյս հաւասարեցող, Զիստա Աստուծո մեր, օրհնեա՛, զոստեա՛, զոստիպանեա՛ զնորմեմալ ձայնախափանի Հանրաժողովութեան Նախի եւ զայրիւնի աշխարհն մեր եւ զհանրաժողովութեան տնայ եւ առանցնորդեա՛ զայ ի Եւրոպիո խաղաղութեան, աղարկութեան, բարօրութեան եւ բարգաւաճութեան ի վայելչուն համայն ժողովրդեանս մեր հայկազնեան ընդ իռականս տուր եւ զոստանեա՛ն խաչիչո ի ի խաղաղութեան: Փրկեա՛, Տէր, յերեւել եւ յաներեւել բնմայնոյն, արմատաւորեա՛ զոստեմա՛ր փառաւորել զԲեզ ընդ Յոր եւ ընդ Սուր Դողոյց, այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեան յալիսեցիլ: Ամէն»

ᠭᠤᠯᠦᠷᠦᠨᠭᠤᠨ ᠤ

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ

9 ամրիւ, 1998թ.

«ՎԵՀԱՄՈՐ ԱՎԵՏԱՐԱՆԸ»
ԵՐԴՄԱՆ ԱՎԵՏԱՐԱՆ

Ադրիի 9-ին ՀՀ նորմաթը նախա-
դասի նորմաթը ար-
րողութան համար
Երևանի Մարտի
Մասնաճյուղի Ա-
ս և ն ա դ ա Ր ա ճ ի
դասվող դասակնե-
րի ուղեկցությամբ
Մ. Էջմիածնի միա-
բանման ԲԳԷԿ-ի
վարիչ-սնտեն Տ.
Վազգեն վրդ. Սի-
րիսյանյանը եւ
հայկական բանա-

կի գլխավոր հոգեւոր խորհրդատու Ս. Վրբանես վրդ. Արքահայրական հանդիսավոր երթով երդմնավայր տեղափոխեցին հայոց հնագույն ավեստահաներից մեկը՝ «Վեհա մօր Ավեստահան», որի վրա եր դրոմը կատարեց նախագահին:

Մեր ընթերցողներին համառոտ
սակի ծանոթացնենք այդ մեծար
ժեհ սրբազան մասյանին:

«Անհամր Ավեսարանը»
(Մասենադարան, ձեռ. քիվ
10680), հնագույն եւ ձեռագ
րագիտական սվյալներով, ստեղծ
վել է առնվազն 7-րդ դարում, ըս
տյով՝ Մասենադարանում դա
վող հնագույն ամբողջական Ա
վեսարանն է։ Գրչություն վայրն
հաճադամաններն անհայտ են գ

խաժուր հիբասակարանի բացա
կայություն դասճանաչվ: Հետագա
յի հիբասակարանների խոնճու
նեմ, որ 13-րդ դարում դաշիվն
Հավոց Թառի վանքում: Այնու
հետև Բաղադիվն է Արցախ
Մեծ Բանագց գյուղ, որ 1623
թվականին նորոգվել է: Այս մ
սին վկայող հիբասակարանու
մասչուր կոչվում է Բանագց
«Ծեր Աղսարան»:

1975 թ. Ավետարանը Մասեմա դարանին է նվիրել եղջանկալի՝ շատակ Վազգեն Ա կաթողիկոսը՝ ի հիշատակ իր մոր, որի համար է մասյանն անվանվել է «Վեհամո Ավետարան»։ Այս Ավետարանի վրա է երգվել ՀՀ առաջին նախագահ Լ. Տեր-Պետրոսյանը։

ԱՎԱԳ ՀԱՔԱԹԸ ՄԱՅՐ ԱԹՈՒ ՍԷ. ԷՋՄԻԱԾՆՈՒՄ

Աբ. Ջափիկին նախորդող շաբաթը կոչվում է Ավագ Շաբաթ, որի յուրաքանչյուր օրն իր խորհուրդն ունի:

Ատրիկի 7-ին՝ Ավագ երեւոթքի օրը, հիւսաակուն
է իմասունը և հիմար յոյսերին: Առաջակուն և երե-
կոյան ժամերդրոյններէ ընթացուն կարգապահ
սուրբգրային հասկածներ Մայր Տաւարուն Երկա հա-
կաացայունքին մէջ անգուն ևս հիւեերդին այն անծի-
սեղ ծմարսուրոյունը, թէ յետք է միւս հոգեղես Պա-
րսա լինէ, աղորթ ու տղալէք Փետային՝ Զիսու Բիւ-
րահուն, միաժամանակ խոնարհոյսաթք ինքնէ Լա-
ծուց, որ ցույց տա մեզ իր սերը: Այդ օրը եղի ունե-
ցաւ Պաւլոս Եր Լնման Պատարա: Պատարազին Եր Տ.
Մակար աբեղա Զոհմարնիսիսիս:

Ադրիլի 8-ի՝ Ավագ Չորեքաթքի, Մայր սաճարում հընթացս առավոյսյան եւ երեկոյան ժամերգոթյունների, սուրբգրային ընթերցածներով հիւասակվեց մեղավոր կինը, ու օծեց մեր Տիրոջ գլուխը թանկագին յուղով եւ համբուրեց ոտերը:

Ամրիլի 9-ին Ավագ Հինգաբթի էր: Օրը խորհրդանշուն է Հիսուս Քրիստոսի վերջին ընթրիքը, Հիսուս Քրիստոսի կողմից Իր առաքյալների ոտների լվացման եւ հաղորդության խորհրդի հաստատումը:

Ի հիշատակ մեր Տիրոջ՝ Հիսուս Քրիստոսի վերջին ընթրիքի՝ առավոտյան Աբ. Էջմիածնի Մայր տաճարում մատուցվեց Պատարագ:

Հետմիջոցին Ռեզիլիայի արարողությունն անձանք կաշառեց նորին Սուրբ Օծուրթուն Տ. Տ. Ամենայն Հայոց Գարեգին Ա կաթողիկոսը՝ հիտակցել սացածո խոնարհութեան ծեծագլուխ դպաի ժողազան յորուն փոխանցելով յայտուա սերնդին։ Սուրբգային ընթերցունքնրից հետո Կեհապառ Հայրապետն օրհնեց ջուրը եւ յուղը, ապա ծնկաչոյր լվաց ու յուղով օծեց 12 դոյրի։ Տեղն ոսկրեց։

Գիտերը կասարվեց խավարման կարգ: Մայր սաճա-
րում 4 ժամ շարունակվող հոգեդարար արարողությու-
նը վերակոչեց Հիսուսի մասնության եւ չարչարանաճ
հիշատակը:

Ավագ Ուրբաթը Հիսուս Զրիստոսի խաչելության
մահվան ու թաղման հիշատակության ռդբառունչ օրն
է։ Այդ օրը՝ ամբիօի 10-ին, առավոտյան, Տեղի ունեցաւ
կարգ խաչելության։ Ավագ Ուրբաթ օրը Հայաստանայեւ
եկեղեցիներուն Ս. Պատարագ չի մատուցուի, որովհե-

Տես այդ օրը Զրիստոս հինը՝ որդես կենդանի գոհ, լուսարագվեց խաչի վրա: Ավագ Ուրբաթ օրը՝ երեկոյան ժամերգութեան ընթացում, Տեղի ունեցած արարողութիւնը խորհրդանշում էր Զրիստոսի քաղումը:

Ավագ Հաքաբ՝ ամրիկի 11-ի երեկոյան՝ ի Պատար-
տըրիան շիտա Երխսաի Յարուբան Տոնի, Տեղի ի
Տեղավ ճրագալոյի տարուրդը: Այդ մասնովցե
ճրագալոյի Սուր Պատարագ: Պատարագի՝ Տ. Գրի-
գորի արեւոյսկոյոս Բունիաբան:

Չափի ճրագալոյի երեկոյան ավարտմամբ ի ճառ-
Սեռ Պահի, որ ըս հնամալ տվորդեան՝ լուծվու
ի ձկն, ձկնով ի յուղով:

Ար. Զատիկի օրը՝ կիրակի, ապրիլի 12-ի առափոյսյան ժամը 10.30-ին, Ա. Եղմիածնի Մայր Սանգարուն մասնով վեց խոսուի հրապակա հարուստան գնիվրմէ հայրապետական Ար. Պատարագ: Պատարագիւի եր Գարեգին Ա Ամենայն Յայոց Յայրապետէ: Յընթացս Ար. Պատարագի՝ Վեհապառ Յայրապետէն իր զատգամը հաղորդէց համայն հայութանը:

Այս Զատիկի հաջորդ օրը՝ երկուսաբլի, ըստ Հայ Առաքելական Եկեղեցու ժրականագիր՝ Անգելյանների հիշատակարանում օրն է՝ Հիշատակ Եկեղեցու։

Երկուսաբլի՝ ապրիլի 13-ի առավոտյան, Մայր տաճարում մատուցվեց Ա. Պատարագ, որի վերջում կատարվեց Ղոզհանգիսի հայոց իրն եւ նոր Անգելյանների հոգիների խաղաղություն համար։

Ururuis urh, 940834

ՃՇՄԱՐՏՈՒԹԵԱՆ ՅԱՂԹԱՆԱԿԸ ԿԵՂԾԻՔԻՆ ՎՐԱՅ
գԱՐԵԳՐԻՆ Ա ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՉ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ՀԱՅՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ՊԱՏԳԱՍԸ Ս. ՅԱՐՈՒԹԵԱՆ ՏՕՆԻՆ ԱՌԹԻՒ

«Անակետի մորա եկեալ գիտի
գողացան զնա, մինչ մեք ի բուն էաք,
եւ ել համբաւս այս ի հրէից մինչեւ
ցայսօր»

(Ամոր առակերտները գիտեր ասեն,
մինչ մեկն փութի մէջ էին, եկան գող-
ցան զայն, եւ այս լուրը հրէաներուն
մէջ տարածուած է մինչեւ այսօր)
(ՄԱՏԹ., ԻԸ, 13, 15):

Դարձեալ դէմ առ դէմ ենք կանգնած մեր Տիրոջ 3իսուս Քրիստոսի, բայց ոչ Անոր ծաւալած քայլ արդողութեան եւ կատարած իրազ-բարիքներուն, խօսած առ ռակկներուն, խաչելութեան դաւանն կամ քարոզ կնիւռած գրեթէ-ամենին դիմաց, այլ 3արուորդ գոյակներոյին, մահէն դուրս եկած ու յաւեռն արդող անձին դիմաց:

Զարմանահաւ ղեմք է նկատուած Սմոյ յարութեամբ: Անհաւաքայի լլայլու չափ գերբնական, անբնական է անկարելի նմանութեայ այդ ղեմքը նոյննայ այն դաժաւուն, երբ տեղի ունեցաւ, եւ գերեզմանը քափուր գտնուեցաւ, ու գերեզմանեայի անձնադէպ յայտնուեցաւ, տեսնուեցաւ հաւիւրաւորներու եւ խօսեցաւ աստուծո հետ: Անհաւաքայի նկատուեցաւ ան ծաւ աստուծո կողմէ անմոնղով փառ դարեւոյ ընթացիւն: Անհաւաքայի կը թուի նաեւ յայտը, գիտութեան, բանականութեան, առարկայադաս գործնականութեան ինքնաշուքութեան ներկայ ժամանակներուն, նոյննայ իրենց գիշերն փրփսփոնայ, յայտնին Քրիստոսի հետեւող ժողովուրդայի անհրաժեշտութեան:

Երեւոյի բազմաթիւ անձինքները եւ զարմանալի չէ, որ անհասարակ թուի: Պարզ է, որ նման ինչո՞ւ մը մեծեւէլ փհհակէն դուրս գալ եւ ապրիլ այմոյիս կեանքով մը, որ վեր է ժամանակի եւ տաճարութեան սահմանափակում, սիրտը եակի բանական խորհողութեան ու կեանքի փորձառութեան մէջ տեղ չունի:

Բայց իրական էր դեղոր իմ: Յիսուս դուրս եր եկած գերեզման: Ինչ: Ինչո՞ւ պացաճել այդ երեւոյթ: Խիստ մտախոհուած էին մանաւանդ ամենը, որոնք Յիսուսը մահուան էին դասադաճած, իսկ բարձրացուցած ու գերեզմանի մէջ գետնած, գերեզմանն ալ մեծո՞ղի Բարոյ կնքած ու հռոմէական լեգիոնական զինուորներ տղաակ կարգել տուած: Երբ իրէյ ազգի այդ օրուան իշխանաւորները տեղեկացան իրականութենէ, երբ տղաակ զինուորներն ըմբօն եկան եւ յայտնեցին, որ իրաբոյժ գերեզմանին դուրս եր եկած խաչեալ ու քաղեալ Եղաբոյժ:

եցին, ահի ու սարսափի մաս-
նուեանց: Ինչոյն աղբարացնին
իրենց քրածը: Ինչո՞ւ՞՞ս իրենց
ժողովորդին կարենային բացա-
րել, ու երեւ օր առաջ Յիսուսի գո-
լութեան վերջ դրած էին, եւ այժմ
վերջը իմ սկիզբը եւ դարձած: Ուս-
տի, իրենց յառուկ հմարմանու-
թեանը դիմեցին յերկրամօկ, եղ-
ծիփ, ինչոյն տան մահացումն
առաջ դիմած էին մահաւորեան,
անիրաւ դատավարութեան, ա-
մարադ դատաստանի, անազնի
ծաղկոյի, անմարդկային չարա-
բանի եւ խաչադատւոթեան: Դա-
հաակ զինովորներուն յամենա-
բարեցին, ու ժողովուրդին մէջ սա-
րածին այն լուրը, թէ երբ խոր գի-
ւեթն իրենց մնացած էին, Յիսու-
սի առակեցները եկել էին եւ
զոգոցը Վնոր մարմինը: Անկէին: Ե-
թէ մասսաւեր, ու այդ կեցծիփու-
րը դատաւոր-կառավարէին եւ
կապնցը հասներ, իրեն վր հասնո-
զէին այդ իշխանաւորը, եւ զի-
նուորները իրենց կրնային աղա-
հով զգալ, ու ռեւ վնաւ, աղաթիծ
ու չարիք չի հասներ իրենց: Գեռ
աւելին, որմ Տուրն, կառաւորեց
զինուորները, որոմ այդ կեցծի
ըր սարածեցին ժողովուրդին մէջ:

Հետախուզական է վերջին տողը Ալեսանդրի այս հաշուառին, որում մեջ Մասթրոս Ալեսանդրի կ'ընտ, որ այդ լուրը տարածվեցաւ եւ մինչեւ Ալեսանդրի գրուած ատենը («մինչեւ ցայսօր»), այսինքն Յիսուսի յառաքենէն 30-40 տարիներ ետք, հրեաներու մեջ այդ լուրը տարածուած կը մնայ:

Եւ ոչ միայն այն օրերուն, այլ յաջորդող դարերուն եւս այդ ուղիքը արածաճող մնաց: Եւ ոչ միայն հեկա ժողովուրդին մէջ, այլ նաեւ ուրիշ ազգերուն, րիստոնէսայ անհասմերու մօտ: Եւ մինչեւ այսօր, երբ կը մօտենամք Բրիտանիոյ 2000-րդ տարեդարձին, դէռ որմէն մարդիկ կը մնան ընդառաջող եւ նոյնիսկ տարածող այդ ուղիքին, թէ գերեզմանը թափուր երէց անոր համար, որ Յիսուս յարուսթին եւ Երէքի եւ Երուսաղէմի միջեւ, որ Յիսուսի մարմինը գողցուած եւ անհետագուած էր:

Այդպես մանածոներ ոչ միայն
դասանական իրողություն չեն կա-
նք Յիսուսի յարութեան դուռա-
զը, այլ կ'ուսումնա նբողր յեյսա-
րութեան այն երեսունները, որոնց
մասին այնքան ժերմախոս վա-
յրություններ կան Պողոս Առաքե-
լի թուղթերուն եւ Աւետարանիչնե-
րու դասուններուն մէջ։ Աւետա-
րաններու խմբագրումն առաջ
չորսնացւոց ուղղած իր թուղթին
մէջ Պողոս Առաքեալ տխանջելի

վկայություն մը կուսայ Յիսուսի յարութեան մասին, գոր անեսել կը նսանակէ կամաւոր եւ յամառ, եւ յառաջագունէ կակակծող ըլլալ անէն բանի մասին: Ան կ'ընէ. «Տե՛ս ձեզի փոխանցեցի այն (հաւատքը), ինչ որ նայալ եւ ընդունելի չի, այն, թէ Քրիստոս մեր մեղէնուն համար մեռաւ, ըստ Սուրբ Գիրին, թէ ան թաղուեցաւ եւ երրորդ օրը յարութեան առաւ, դարձեալ Սուրբ Գիրին համաձայն, ու երեսցաւ Պետրոսին եւ աղասասանմէլ առաւելանքուն: Յետոյ երեցաւ միտաւ խմբուած ինկն հարիւր աւելի հետեւորդներու, ուրոցմէ՛ Եստերը կ'աղործէ մինչեւ այսօր եւ ոման մեռած են: Կլմունհետեւ երեցաւ Յակոբորսն եւ աղաբուրդու առաւելանքուն: Ի վերջոյ, բոլորն յետոյ, երեցաւ նաեւ ինծի՛ (անաւաճանի)» (Ա. ԿՈՐԻՆ.Ձ, ժ. 3):

Բայց ի՞նչ փոքր: Կարելոը, սակայն, լուսավորվելով է, որոշել էր դիմելու ընթացք, որ այնքան յաճախ մենկաբանությունն առաւ-կայ է Յիսուս լուսավորվելու համար: Կարելոը իրականությունն է: Այն, որ ղայծածու եւ ամբողջով ճեմա-նութիւն է, անառարկելի, թէ Յի-սուս մտաով վերջ չգտաւ: Կ'աղիկ այսօր այնպէս, ինչպէս ամբողջաւ էր երկուրոր կեանքի օրերուն, բայց ոչ մարմնեղեն, հողեղեն գո-յութեամբ, այլ յալիսեմական կեանքի այդպիսի որակով մը, որ վեր է մեր գոյ մարդկային սրե-մախտիական մշածողութեան չափաւորեղենէն: Բայց ո՞վ կրնայ ըսել, որ մարդ ամեն ինչ գիտէ կամ կրնայ գիտնալ իմացական հայե-ցողութեան եւ սահմանաւոր-կեանքի փորձառութեամբ: Խու-հող մարդուն առաջ կայ գոյու-թեան եւ կարողութեան այնպիսի սարած, որուն ամունն է հաւատ-էն որ այնքան իրական է, որքան բանական սարածքն ու կարողու-թիւնը:

Եւ եթէ նոյնիսկ գործածենք մեր քաղաքական մտադրկային ընդդեմ ժողովրդական ոյժի, ինչպէս չեսենք այն օժակներին իրականութիւնը, ու եկեալեցող կեանքն իսկ է դարեւն վրայ սարածուած եւ սարածող, ու յարութեան վրայ է հիմնուած: Կանգնել կասկածն զիսկան լինեցին անգամ չէ կրնա բացատրել այն յասկ իրողութիւնն ու լայնած ճանաչութիւնը, թէ առաքեալները, Յիսուսն էմբիւնները, որոնք յարութեան ետ իբեմ կապ կապածով ընդունեցին յարութեան լուրը, էալեւ կերպարաւորուեցան, երբ նոյն իրեց

վարդապետը Յարուգեալը, երե-
ցաւ իրենց, խօսեցաւ իրենց, երբ
իրենց սեանս ու հաւասացին: Ե-
թէ իրենց գողցած ըլլալիմ մարմի-
նը, կեղծօրի մը յառաջ բերած լո-
յալին, ինչո՞ղէ՞ս տուիս եւ կեղծօրի-
ի, խաբէութեան եւ ներսամահի ոյ-
ծով միշտ կեդրամափոխուէ՞ն:
Ինչո՞ղէ՞ս իրենց կեանքինը միշտ
գտնի՞ն իրենց իսկ շինած սաղ-
արմին համար: Այն անձերը, ո-
րոնք Յիսուսի խաչելութենէն եւ
թաղուածէ ետք մօլարաշահման
լուսալլաւած, իրենց զիրենց մար-
տուած, իրենց անկկալութիւննե-
րուն եւ տղապտուներուն մէջ լոյ-
սախաբուած կը գայալին, ինչ-
ո՞ղէ՞ս յանկարծ դարձան արհ. ան-
վախ, յանդուգն, քարծախարոզ,
արհամարհեցին նախաշինին ու
հալածամահը, չաբարանմն ու մա-
հիւ եւ դաւաճասկալած, յօժարա-
մին կեցուածով ու եղբանիկ
զգացումով յայնմ առին մարշի-
րութիւնը: Ո՛վ իր կեանքին կու-
սայ իր սարձած տուփն եւ կեղծօ-
րին համար: Ինչո՞ղէ՞ս Սողոմոնէն
յակնարկ դարձան Պողոս:

Քրիստոնեական հաւատքին տարածումը ողջ աշխարհի մէջ ամանաճեխի հաշիվի առակին (Մատթ. ԺԳ, 31-32) անենն ճշմարտախոս և դերձաբարբառ վկայութիւնն է։ Քրիստոնեական եկեղեցոյ կեանքը քանի որ հարեւրաբար տարածուած, Քրիստոսի յաւերժեան շարունակողը եղած հանդէսն է մարդկութեան կեանքին մէջ։ Ճարտեցալ Բեկչի խօսքը «Եւսքի անոնց որոնք առանց տեսած ըլլալով դիփի հաւատքան (ՅՈՒԷ, Ի, 29), կեղծոնական մեղեդիէ ելաւ այդ համաժողովարկի երգահանդէսին, որուն մէջ էր առանձնակի տեղն ունեցաւ Զայգ. Ստաւրեական Ս. Եկեղեցին։ Քրիստոսն շարունակող զոյգ առաքելաւորովն է Ս. Գրիգոր Լուսաւորչի Սիածնաւց տեսիլով մինչեւ մեր հայ ժողովուրդի նոր օրինակը կը կեանքը էր քրիստոնէութեան հայրենիքով և ազգաւորական դերձութեան վերստեղծումով։

Կարիֆ կա՞մ) անելին ըսելու: Դիտեցե՛ք հայ ժողովուրդի կեանքն անցնող երկու հոգաբարձանակներ: Խաչելությունն քազանդուրազ են քազանքրդյոք տեսարաններու մըլեն, ու են տեսարաններն անդին, լոյսի ամոլայման զգալարությունն շունչին անընդմէջ են երգործությունը: Յարությունն շունչը անցէ մնաց հայ ժողովուրդի կուրծքին ձակ, կրկակնման, ու երբեմն-երբեմն մոխրով լր ծածկուի, բայց երբեք չի մա-

հիւ, երեմն-երեմն ուրիշ ոյժեր հող կը թափեն ամօր վրան, քայց հողը անգոր կ'ըլլայ ամօր լոյսն ու ջերմութիւնը խափանելու: Մեր ողջ մակալոյքը, մեր ազգի հարազատ իմաստայայտութիւնը իր բոլոր կողմերով ու երեսներով, աւիրացեալ եւ արիացնող գօրութեամբ, տկուկութեան առաքիւնութեամբ, լուսախայտեց ուժգութեամբ, բարով ու մազադաթով, գիրով ու ծայրով, նոյնիսկ արցունքով ու արիւնով եղաւ անմահութեան հաւաստին լուսադայտաւ ու անստոր ճառագայթունը: Հաւասացինք Քրիստոսի յարութեան եւ յաղթեցինք մահուան: Մյս է ամենադայտաւ յառաջաբանն ու վերջաբանը եւ յաւերժաբան կարգախօսը հայ ժողովուրդի երկհազարամեայ դասութեան:

Այսօր այդ հաւաստին կրակի շփռոհին նոր շունչ է սաացած: Եւ չնորոնման այդ հաւաստին կայծին միջոց բոց կ'առնէ ազատութիւնը, ու մարդուն մէջ Աստուծոյ շունչին առկայութիւնն է: Գիտման մեր այդ աստուծադարձուն, բնութիւնը դաշինք ածաղար, դարձնէ կենդանի եւ կենդանաւար, ստեղծագործ եւ երջանկաբեր մեր գոյութեան այս նոր դարձումաճին, ու մեզ կ'առաջանորդէ Զարուցեալ Փրկչի 2000-ամեակէն դեռի 3000-ամեակ, կրնումք մեր ժեսակագործն ճանչցողաձ Բրիտանոբնան 1700-ամեակով: Կեղծիքը մեզ կ'ալացնէ, հաւաստը մեզ կը մարդկայանցնէ եւ կը հալացնէ:

Քրիստոսի յարութիւնը ջինջ իրականութիւն է տեսնել զիցցող աշին, զգալ զիցցող սիրին, խորին զիցցող միտին, խորհուրդ քնկալել զիցցող հոգիին եւ այս բոլորն իր մէջ ճճմարտուն եւ գեղեցկօրէն ներդաւնակել զիցցող ազգին համար:

Ձևակրկյ այս առաւօտուն, ծաղկող բնութեան այս եղանակին, եկէ՛ք կննտաւո՛ւ արեւին լուրջ իջեցնեն մեր հողիներուն, մեր սեփական, անհասական կեանքերուն մէջ մեր հայրենի ախարհին մէջ որը հայութեան համայնական կեանքին մէջ ի սփիւռս ախարհի:

Քրիստոս յարեալ ի մեռելոց,
Յարեալ մեզգոյ հայոց,
Օրհնեալ է յարութիւնս Քրիստոսի:

Շնորհաւոր Ս. Զատիկ:

ԳԱՐԵԳԻՆ Ա
ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՅ
12 ամրիլի, 1998
Ի Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածին

ՀԱՏՎԱԾՆԵՐ ԳԱՐԵԳԻՆ Ա ՎԵՀԱՓԱՌ

Քրիստոսի Յարութեան տօնը, Չափելի Անկախաբար այն իրողութիւններն ու Ա. Յարութեան տօնը գերազույց տօնէն է իրիսոնկեական ընդհանուր ելակներով, անկախաբար այն ձեւաւորութիւնն ու Քրիստոսի Յարութիւնը բարձրալեւան է Ամուր սնորհականական լեւաններ, լուսն, բեղտօրէն լուսաւորելով, լուսն ու թողուր արդարութեան եւ արարատարութեան, ան հայութեան համար կը ներկայացնէ այն եւեւ մը, իմաստի ուրիշ արարած մը ու հայ մարդու իրողիւն կը խօսի արարածնաւորութիւն: Յարութիւնը հայրան համար ՅԱՅՅՍՏԻ՝ տօնէն է գերազանցաւոր:

Քրիստոս իր յարութեամբը մար-
դուն բերաւ նոր գիտակցութիւն մը,
անոր տուաւ գոյութեան նոր իմաստ
մը, անոր մէջ վերաբացաւ անոր գո-
յակերին սաստնածատիտ նկարա-
ւորի ու անմահական սարածոյը:
Քրիստոս յարութեամբը մարդը նոր
արարած մը դարձաւ. միշտ նոր, ո-
ղորտեան Քրիստոսով է նորոգեալ եւ
նորոգեալ Քրիստոս յարութեան յի-
մանեակականութեան մէջ հնութիւն
գոյութիւն չունի...

Աստուծոյ Յարուցեալ՝ յաիշե-
նական է, յաիշենապէս կ'ապրի,
յաիշենապէս կ'ապրեցնէ: Յաիշե-
նական արժէքներու սնունդից յա-
նութեան հաւատքն է, դարմանը մեր
ընդուն քնկերային ցաւերուն:
«Միայն հաւատա՛» կը հրահանգէ
Յիսուս:

Այս է իմաստը, հո՛ւս է դասգա-
նը քրիստոսի յարութեան:

Այս հաւասֆն էր որ մեր հայ ժողովուրդը, առաջինը աշխարհի ազգերուն մեջ, գնդուներ՝ թիւսներ կ'ստեղծէր ճանաչելով որոյն ազգային ղեկավար կ'ըլլէր, կ'ստեղծէր, սեփական կենսական խնայողութիւն: Դարերու վրայ տարւոյն իր կենսին մինչեւ որ յաւորոնեցաւ կեանքով Քրիստոսի յարունեան յղթարանակին հայաստան արաքանութեան: Եւ կը հաւատան որ միշտ Եւրոպայի յարունեան իր երգը իր յառաքագնաց լրբին մէջ: Կը հաւատան որ միշտ լրբի յարդուն: Հայոց մասունեան ուղին ուրիշ ուղղութեամբ էր տրուէ չունի:

ԱՅՐԱՊԵՏԻ ՆԱԽՈՐԴ ՔԱՐՈՋՆԵՐԻՅ ԵՒ ՊԱՏԳԱՄՆԵՐԻՅ

Յարութիւնը սպիտուն, համդարս, անյոգական կեցակեցութիւնը չէ։
Յարութիւնը ինքնաթիռ փորձը տա-
նադասմին։ Յարութիւնը կ'անցնի
լաւիկի ծանադարձով, բայց կ'անը-
նացնի խալը։ Տառադասմին ու
մատուտ վրայ տարուտ յաղթա-
յակն է ա՛ն մախուր հոգիի, ազնիւ
գալմի ու նուիրելի ջանքի ոյժերով։
Իրագործելի եւ ապսուծախիթ շնոր-
հիւն ներգործութեանը միայն կարե-
նի։

Յարութեան տօնը նոր դեղորու-
նեամբ, գիսակալան ամբողջ մո-
նեցորմով լիցէի է տօնիկ ամեն մէկ
մարտագետի անհատ, ընտանիքի եւ
սամայնի կեանքին մէջ։ Ո՛չ ձեա-
ւան, անհոգի, սովորութեանառաւ ե-
րանակով։ Ո՛չ գուարճութեան, կե-
լիչունի եւ այլ սմանով ձեռնով ի
կոնոգետի կամով, իմնաբիրե-
լացուն չանող ներայեցողու-
նեամբ եւ վճռական որոշումով եր-
ախն ղեկի առաւել կեանքի հոգե-
նք, կրթական, մշակութային եւ ազ-
գային անանք արժէքներով ան-
ուն։

Քրիստոնեական հաւաքը ան-
մախօրբեան վրայ՝ Քրիստոսի յառե-
լեան իրողութեան վրայ խառ-
տաւած, մարդու յաւերժութեան
եղեցիկ, յաւերժութեան անմարային
ու երազային, երեւակայական եւ
անբնական գաղափարին նոր ոյժ
եղեցեցեց, նոր յայտնաբերութիւն
ըն-
աւ, նոր քափ տուաւ ինքնուէ
առ-
յալովոր ծաղիկն ընէ իւր կը լցուի,
սամրող բոյսին ջուր կը տրուի, մա-
րդը կենդին արին կը երա-
րուի...

ԿՐՄԱՆ ԿՊԻՏԻՆԻՍՏԻԿԱՆ ՐԵՍԸ ՈՐ
 ԵՐ ԽԱՅ ԺՈՂՈՎՈՐԻՅԻ ԿԵԱՄՈՒՆ ԵՄՔ
 ԱՐԱՐՔԱՆ ԽՈԱՏԻՐ ԺՈՅՈՅ ՄԻՇՏ
 ԵՆՈՐԱՅԻ, ԽՍՏՈՒՆ ԵՒ զՈՐՁԱՆ ՈՅԺ:
 ԵՐ ԺՈՂՈՎՈՐԻՅԻ ԿԵԱՄՈՒՆ ԸԱՐՈՒՆԱ-
 ԿԱԿՆ ԿԵԱԿՆԵՂԵՂԱՌՈՒՔԱՆ ԸՖՏԵ
 ԱՌՈՒՆ ԵՐՆ ԵՄԱՐԿԱՅԻՆ ՊԱՏԱՌՈՒ-
 ՔԱՆ ՔԱՅՏԵՐԱԵՒՅԻՆ ՎՐԱՅ: ԶԱՅ ԺՈՂ-
 ՈՎՈՐԻՅԻ ՊԱՏԱՌԱՆ ԿԵԱՄՈՒՆ ԺԱ-
 ՆԱԳՆՈՒՅԻՐՆ ԽԱՐԽԻՆԱՆԵՐՈ ԵՐՊԱ
 ԵՒ ԴԱՐԵՐՈ ՕՊԱԿԱՐՈՒՄՈՒՄՈՒՄ ԵՒ
 Ի ԽԱՏԱՌ, ԵՄԻ ԽԱՐԵՐՆ ԿՍԱԿՐԱԾ,
 ԻՐԱՍԽՐ ԶԱՐԵՔԱՆ ԸՈՒՂՈՎ ԿԵԱ-
 ՐԱՐՈՒՄՈՒՄ:

Այսօր, աշխարհի այս խառնված, մեծանալանմացած, մակերայնացած կեանքի թայմաններուն սակ, որհա՛ն կարիքն ունի մեր ժողովուրդը յարթեան շուրջին վերակենդանութեան եւ վերաբազմութեան ի մասնին մէջ... ժամանակաւոր ազգ-ապամներ, հիփօտմի երեւոյթներ եւ սահ-րիներ, երբեմն քարէկցութեան, խաբանութեան, ճոխակցութեան, յոյնիկ ժայլոյթեան թայմանները զայն կը ծակին «ի փորձորիւս»... Դժուացման իր իայրէր հաւատքին եւ արութեան աւեփսիսը:

Քրիստոսի յարութիւնը լոյս է մեր մէջ վերածնունդ անապատ այն հոգեւոր ոյժին որ խաւարին մէջ յոյս կը բազգեցնէ, անձկութեան մէջ յոյս կը բերեցնէ, վախին ու կասկածին դիմաց հաւատակ կը գոսեմդունէ, երանկութեան մէջ համեստութիւն կը փայտնէ, անճանաչութեան մէջ ու ի՞նչն ճանն ալ կը ներառնէ, մէկ սօսով՝ ամեն բանի մէջ սիրոյ գո-րոքեանմբ մեզ կը սոգորէ եւ անմա-տկութեան տեղիով ու տեսիլով կը վա-րդէ:

ԳԱՐԵԳԻՆ Ա ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ.

«ԱՅԼԵՒՍ ՊԷՏՔ Է, ՈՐ ՄԵՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ԿԵԱՆՔԸ ԿՐԾՆԱԿԱՆ
ԻՐ ԿՇՈՒՈՅԹՈՎ ՀԱՐՍՏԱՆԱՅ»

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԱՆՏՀԱՆՈՒԹՅԱՆ ԿԱԶՄԻ ԱՆՏԵՐՆԱԿԱՆ ԴԱՏԱՍԽԱՆՈՒՄ Է «ՔՐԻՍՏՈՆԵԱՅ ՀԱՅԱՍՏԱՆ» ԹԵՐԹԻ ԽՄԲԱԳԻՐ ԿԱՐԵՆ ՄԱԹԵՐԻՍՏԵԱՆԻ ՀԱՐՇԵՐՈՒ

Վեհափառ Տր, նախ քոյլ տու՛մ
«Ըրխոսոնայ Հայասան» քերթի խմբագ-
րակազմի եւ մեր ընթերցողների անունից
եմոհիաւորել Ձերո Մրդութեանը՝ Ս. Էջմի-
ածնոյն գահակալութեան 3-ամեակի կա-
ռայկութեամբ:

Ժամանակի ամեն մի մոման հանգ-
ուման ակամայ առիթ է չալիս յեստարծ
հայեացքով վերազնահասելու անցած ժա-
մանակը, կասարած գործերը: Այս հասակե-
փց ինչոյիսի՞ր՝ զգացումներ են համակել
Ձեզ այսօր:

- Եւ այս արեղարձի առիթով երեք արհմեջի ընթացքում կատարուած աշխատանքների մասին ոչինչ եմ ասելու, դա թողնում եմ դաստիարակը, դասմարաններին եւ Ասածուն: Չեք հարցումի՞ն՝ որոշեւ անմիջական դասատու, իմ արեղս է գալիս ժառանգական, առաւել, քան մեզից:

Փառք է գոհոսքին եմ ասլիս Աստծուն,
որ երեք արիքներ շնորհեց ինձ, որ ես կա-
ողաճանամ Իր տառ՝ շնորհները, Իր տառ՝
ժամանակը, Իր տառ՝ բոլոր կարելիություն-
ներն ի տղաս դնել Իր փառքի եւ Իր փառ-
քին հայկական ճառագայթունը եղող մեր
Հայաստանեայց Մայրեկական Սուրբ Եկե-
ղեցուն եւ նրա ինդունը կենտրոնը հանդի-
սառոյ Սուրբ Աբուր Սուրբ Եփմածնին:

Երկրորդ զգացումը այն է, որ բազ առե-
լի գործ կատարելու նյութն է Եսայիս ին-
ժան կատարածով զոհաբաժ լինելու տ-
րույթը: Առհասարակ, խառնուածով ու այն
ամօժեցի են, որոնք երբեք չեն զոհանալ ա-
ւանդով, եղած աբխազական, կատարած
գործով եւ կատարածի միջից նոր ուժ են
հանում ու նոր առաջադրական հայեա-
լանով ծաղկում իրենց աղապաւն: Երբեք
սահման եղանակ մերձեցնան աղբիւր ինձ
հաս-
նաւ ու որհաւ էլ ու ժամանակի սահ-
ման ինձ հետապնդող, այդ երեք շար-
հի մեջ աւանդը բազմաաղաւթեղու հրաժ-
նութիւն է, որ աշխձ ուղեւոր է իմ հոգու-
մէջ այս երրորդ աշխարհով աղբիւր:

Երրորդ, եւ զգում են, որ ժողովրդի հետ
ունեցած հարադրութիւնը ներհնման ուրիշ
մի արքիւր է, եւ եւ ժողովրդի եւ Եկեղեցոյ
մէջ զգում են Աստու ներկայութիւնը: Ահա
ուստի, ինչ են զգում այս երրորդ տարեկան
ծի խօսքը:

«Ահեհական Str, Չիր գործունեության մեջ մեծ ինքնուշխարհում ամփոփական բնութան ժողովրդի հետ: Չիր կապիտալիստական ժամանակաբաժանում Դոմ ստեղծեցի չափող կապիտալիստի մեջ նոր մեծ սերնդի անմարդ կերպար մեական անցնողի ու նենգալով ժողովրդի հետ, լինի դա Մայր սահման կասարող ամենակարգաբարտա ուսուցանում քաղաքների կամ քննի կասարում հովանաբանական այցելողիներն ձեռով, զանազան հասարակական միջոցառումների Չիր ունեցած մասնակցություն, քե Մայր Արտո եկող ամենասարք խառնի մարդկանց բնոր առում ընդունողիներին միջոցով: Չիր ամենօրյա հանդիպումներն ինչպիսի՝ տրադիցիոն ուժեղ ու ինչպիսի՝ երգ գնահատում մեծ ժողովրդի կարող ետևողի հետ:

Ինչդեռ նախորդ հարցումի վերջա
նորեն ընտրված, ժողովրդի հետ հաղորդ
վելու նպատակով մեծի առաջնահերթ դաս
կանոններին է Հոգևոր տալիսաբար կաթ
նիկու լինի քե եղևիսկոթու, վարդաթե
խախման քե սարկաթու, մի կանոն է լ
նելու Աստծո ե ժողովրդի միջև: Չի կա
րելի նպատակալարն բորնելու որովք ցրա
նեակի ինչ-որ անն կան որպեսօմարախն
րին մեջ երեցող քե աննամարտորին:

Յիսուսի լուսկերը միտ եղել է ինձ համար մտասխալող պատեր: Որտեղ էի սեղան Յիսուսի, երբ Առեւտրանք էի բացում: Ուսն լանջիմ, ցրի ապին, հրապարակեմ վրայ, երբեմն նոյնիսկ սեղեր մէջ, երբ նաւակի վիթից ժողովուրդին խօսած լուսկի սաճարի հրապարակին, մի խօսով՝ ժողովրդի ծոցում: Ժողովուրդն է եկեղեցին, ժողովրդի հետ կապը այնքան կենսական

որ անհատ ֲոողգոհորականին ճայիս է այն բացառիկ կարելիութիւնը, որ ճաք բը անձնին մէջ գգուն է ժողովրդի կենդանի ներկայութիւնը: Ժողովրդի առկով մնմբ չնմբ կարողանաք հասկանալ միայնք թիւ, անուն, այլ ողքէ է գգայ ֆո երակին ներշնչիին մէջ: Ժողովրդի արք ճոքիւ: Ես յայտնալոս հասլասանման մեր քնմեր ժողովորդին հասլցելութեանց րոյաքերի գգայի, որ ժողովորդը ուզում է ճանել, լսել, հաղորդուել իր հոգեւոր ողքի հետ: Ես չնմ կարծեմ, որ նոր ժիւղի կարողիկոսն մեր այդ մարգում, եք մեր Եկեղեցւոյ րոյսմութիւնը լաւ ուումնմարդեմբմբ, ողքի ճանմմբ, որ կարողիկոսմմբից աստեղք եղել են ժողովրդական յայտեր մէջ իրենց առաքելութիւնը իրագործող անմբիւր եւորիկային կարգիւր եւորանաումն ճարիւր երմսքնայտեղեքի ես հակաաստումն յին ժամանակներում կարողիկոսը, եք ու ճոք անգամ, չի կարող լինել ժողովրդի հետ: Այսպք քիմք, հազար քիմք Աստծում, ես մնմբ այրում եմ կռողրոքը հայ ժողովրդի կանմիկ ազաւս ու անկայի այս հայրենիին մէջ: Եր առաջիկոյ րոյստարումութիւնմմբից մէկը Եկեղեցւոյն այն է, որ ժողովրդի կանմի մէջ գգացմի գէրհասւո, գգացմի Աստծոյ ներկայութիւնը, որովհետեւ չի կարել չի մարդկային կեանմբ արել ու մանաւանդ մարդկային կեանմբ հայկական ճանակ արելը առանց Աստծոյ ներկայութեան գլխակողքեմբ: Մեր կեանմբ եղել է Աստծոյ գիտակողքեմբ յիւումումն, քումնալ կեանմբ: Հանմբ Հայոց Եկեղեցին հայոց րոյստարութիւնը, քիմք իմն ի՛նչ կմնայ: Մեր ոսկեղեցւոյ մեր գրակեղեցւոյ, սմբ արմեաթք, մեր ճանմանքեր, մեր գրքեր, մեր մարգարքեր, մեր մանմանկարներ, մեր հայաբանք, րոյրը Եկեղեցւոյ ււումնալողքութիւնմմբ Աստծոյ ներգործութիւնը ժողովրդի կանմիին մէջ: Եր այսպք ժողովրդը ողքէ է գգայ, որ Եկեղեցին ակողպ է, գոծում է իր առողայ կեանմբում եւ դնսմմբ կան յարկի սակ, եւ հանմային մակարալ ճի քիայ:

Այս է իմ ընթերցումը, այս է իմ տպա-
ւորիքները նաև, որ ժողովրդային ծառայումս
դիմե՛ս իմ տեսակով կայ, երբ Առեփն Բախն
կեսան՝ ասել է՝ «գուր տվ»), ես առում եմ
հոգեկենսա աղյուսումների, բարոյական առա-
նկալությունների տոկ է սիրում հայ ժողովրդի
կենսաճմուն։ Հաց, աղ, ջուր, լույս լինի մե՛կ է
կենդանի, դա է իր կոյունը, երբ ես հաս-
տարիմ է իր իմնադրից՝ Յիսուս Հրքսասի
դեմ եմ հաստատարիմ է 17 դարերի իր ապ-
րքեկենսա, որ կերել է Հայոց Եկեղեցի
որդւս Բրիսանդական աշխարհի անկե՛ն
հաստատարիմ է անկեղից տկուն, ճախա-
կութեան յոսակով իր կեսանք արժեուս
Եկեղեցի։ Հետեաքա՛ր ողտէ է կենդա-
յոսակի այդ կապող ոչ բէ կապողիկոսի
ժողովրդի միջեւ, այդ եան բնականալ ապ-
րումների, ծխական բահանանների է ըն-
հանգրմանս հոգեւորականների է ժողովր-
միջեւ։ Այս կա է սահմանումս Եկեղեցի
է մեկն չեմ կարող ուրիշ ճանադարի ը-
րել։ Գրողի կենդանի հաստէ, այս է մ-
ճանադարան այս օրերին։

- Վեհափառ ՏԵՐ, մեր Եկեղեցին ազգային Եկեղեցի է եւ կանգնած է Հայոց ազգային լուսնութեան կողմին:

Անցելալում դասական հանգամանքի բերումով, յաշկալում դեղական քանակ թափակալորեան ժամանակ, Հայ. Եկեղեցին չի կարողացել խուսափել արական կեանքի գործում մասնակցել լի լույս: Լի՛ք մեկական դեղականներեան մի մասնեմուն, Եկեղեցին վերջալում քարեան սին առիթ ունի առաւելալել կենսունակ լու կրօնական, հոգեւոր խնդիրներէ վեր կանգնելով մերաւարական զարգումներէ:

Այս հարցումը բազմակողմանի
հարցում է, ես միիսի ջանամ որոշ մի յու
կողմից առաջ բերել. այն, թե մենք բնա
նօրէն ներադաճական հարցերով չե
զբաղում, Եկեղեցու կողմից եւ առաջ

լուրեան ժրից դուրս է այդ: Եկեղեցին ընդ-
համրակալ է, ողջ հայրերան կոպսկանի,
այդ հայրերան ու խաւք ինչ զաղափա-
րաբանորին ու ունեայ, Եկեղեցու հա-
մար չի կարող նկատով օսար: Եկեղեցին
մեզ համար այն կամարակալ տունն է, ո-
ր մէջ բոլոր արարք բաղարակալ հոսանք
ների մարդիկ կարող են գտնել իրենց ա-
զգային եւ հոգեւոր միջոցներ, հետեալաբ-
այդ տեսակէով, մեզն որով մի տանն ներ-
աղաքակալ գարգացմանի մէջ չենք ու-

Մայր տաճարում, ապրիլի 5, 1998 թ

գում, որ Եկեղեցին շաղախտի կամ ներսնախտի: Իսկ այն ժամանակներին, երբ մեր հոգևորականությունը չէր ունեցել, երբ աս բնական կամ են գտնում, որ մեր Եկեղեցին դարձրան հիյոկես եղել է դասմանակ մեջ, այն որ ծեղ հասաստությունը, կառույցը, որի մեջ ազգը տեսել էր իր աղափաղությունը կոտորանի են հեռաբար՝ այն դասականան երեղու չէ, դարձր այն իրադրությունը համար, որ Հայոց Եկեղեցին շաղախտել է մեր ժողովրդը ազատուն եղանակի հետ:

Մեր ազգը, երբ գիր ւստղծեց, ի՛նչ գիր
բարգանծեց, ի՛նչ գիրով ւստղծուեց մե
գրականութիւնը։ Սուրբ գիրով՝ Աստուծո
ւունչ մատանով։ Մեր Եկեղեցին մեր մե
կոյրի մէջ այնպէս է խաղալուէ, միաձո
լուէ, ինչպէս արեան կարմիր գոյրը։ Ե
այստէլ յիշեցնում եմ ձեզ անմոռանալ
այն խօսքը, որ Եղիշէր դասմագիրին՝ Վա
ղանաճը հերոսանարշի մեծ դիցազնեղա
նիկիականի բառերով է գրուէ։ Էրխսնու
թիւր մեզ համար չի եղել ինչպէս հազու
աք մարմնի վրայ, այլ այնպէս, ինչպէս մ
ղու մարմնի մաւկի գոյրը՝ «Իբրէս գոյր
մտրոյ»։ Հէտեալաբար, այսպէս խաղալու
է եղել Բիսանդոնիւրը մեր հայոյթեան Ե
րուսակայանի ինճականեսումի բնիմա
րնբացմին մէջ։ Ժողովուրդը ուրիշ տուն չ
իւր ազգային, երբ դէպքսմով չունի, բա
մայայ Եկեղեցի ունի։ Ես նաեւ այս ճեմ
րիւ է ուրիշ երկրներէ եւ Եկեղեցիների մ
էքէ ուսումնասիրեմ ուրիշ ազգերի դասմ
թիւրը, այն ժամանակներին, երբ այլ ա
զգեր կտուէ եւ իրենց դէտականութիւն
Եկեղեցին դարձել է նրանց հոգեւոր եւ ա
զային տունը միանգամայն։

Այս դարազայում մենք դիմիս ասե-
սակայն, որ մերչայում, երբ մենք ախա-
սիկ ետ քանդերին ի վեր ունենք մեր է-
գաս ետ արհիս շայասանի շնորհաբա-
թիւնը, մեր Եկեղեցու կոյման իողեւոր, ք-
րոյական դասիարակութեան ետբա, իր-
նակար, Եակարն դիէէ է առաւել էս
ժեղանայ: Ես այս Երջանը, այսիմեն ա-
կայութեան այս եօրնամայ Երջանը
առնասարակ երկրորդ հազարամեակի վ-
ջին այս սանսմանակ դարաբաղեան
գասազրական Եաւրոմիս այս կողմ, ք-
րուում էն որդեւ ազգային վերակերնոր
Երջան: Անգլերեմով մի բաւ կա, որ Ես

Եւ զործածումն, երբ որոշ ազգեր երրորդ պահարկոյ ինքնաակախութեան եկան. «Nation building process»՝ ազգային կերտումի ընթացք: Եւ կոչումն են մեր դարազանգ ազգային վերակերտումի ընթացք: Եւ այլ վերակերտումի ընդխանութ աշխատանքի մէջ հոգեւոր, բարոյական, իմացական արտօնութեան կարեւոր են. եւականօրէն կենսական են, եւ միայն ճշմարտական, սոցիալական, հաղափարական աշխարհիկ երեւոյթներով կ'ընեն կարող մի ազգ ընթռնել՝ առկա զօրւն եւ եւ սոյնով ազգ: Եթէ երեւի դոյր ուսանողութեանը հետեւեւ այն ազգերին, որոնք դարեւ ստորունկ իրենց ժողովրդավարական սպարումներէ կիրարկումով այսօր դարձել են աղաքիով դեմոքրիմներ եւս. դարչումն աւագ աշխարհի ուրիշ գայեթուղիսի ժամէկ անդայաժամ, որ զրանք են կարեւորագոյն դերն եւ խաղացել կ'ընեն ընդհանրապէս եւ բիքսանայ ազգերի դարաշրջանի բիքսանութիւնը:

Այստեղ չեմ կարող չտեղացնել մի բան, որ կրօնը սխալ է հասկանալով յաճախ մեր ժողովրդի զավակների՝ բասերի կողմից կրօնը անցաստում է մարկսային կեանքի կարծիքով՝ բասերի մեջնում դառնում է մի սասկ զգալիարհայիստիոսիք, մի սեսակ զգալիարհայիստիոսիք, մի սեսակ զգալիարհայիստիոսիք: Ո՛հ, կրօնը կեանք է, այս է առում Քրիստոս: Ես ի՞նչ գնեցիք էլ իսկապես մեր դասարանի այն սոթը, որ առում է. «Մտախիւ տա Տէր եւ առէ՛ գոյն մօտեցից Տիրոջ եւ յոյրք առէ՛: Ես առելս մեծ քաջէ՛ք ձեռն ապրեմ, որ յոյրք սեմն երկուրք. «Դաւալիցե՛ք եւ տեսէ՛ք, զի ասէ՛ք եւ Տէր»), եթէ չառօտես, եթէ կրօնը մարդ մը չունենաս ի կեղծում, ինչո՞ղ՞ես կարող եր կրօնի մասին խօսել: Եթէ չունես մեր փոքր եւ կեանքին, մեր բարտաւր աղօթքն թիւնը ի կեանքնում, եւ առաքը կրի՛ն ստարանական մօրի մի խաղ եւ ոչ եր. աղօթքն:

Այսօր մեր եկեղեցին կոչում է սարժերը, ծառայելու, ուժեղացնելու մեր ժողովրդի յասարի մէջ անկողն բարձր խաւերի մինչեւ անհնձ խոհանր յաւերը, բարպա՛ր լից զմանէ գիտիւր, մեր եկեղեցու իրիւսնական հասա՛խի առողջ ընթնոնումնը, մեր հայրերի սուրբ անկողնոյցնը: Եթէ եւրեւ ինչ հոգաւսնում եւն եկեղեցիի քարեւ եւ ալլ եկեղեցու մէջ առօք չեմք անոն ի՛նչ արժէ ունի մեր յարգանքը: Հետաքրքմնք մեր ալլ օրերին մեր ղեկավարնորաւ սրացնելու համար բարպա՛րական ներքին հցարձ գրաղեղեղայակի ղէկէ եւ ունեան մի ալլեղիսի գործնոնութիւն, որ անմաց մեր ղեկսփութիւր հոգեւոր եւ քարոյակալ ալլ հիմերի վրայ:

Վեսարիան Տր. Ս. Էջմիածնի հո-
տո-մականոթային դերի բարձրացումը մեզ
տալ Չորդ Արցղոնիսի ուշադրութեան վի-
ժեմունդ է: Չոր կաթողիկոսութեան տեմ-
տուն վերամշակելու է աղբէր Հոգեւոր ճեմ-
րանը, որը նոր ուսումնական սահման վի-
հիմնումի վերակառուցումը: Հոգեւոր ճեմ-
մանարանի շէնքն, իմնադրուել ու ակ-
տիւր գործուն է Հրէսոսնական դաս-
կալութեան ու բարգաւաճութեան կենտրոն,
բուն կոյնամն է ծառայում Մայր Աթո-
շոյարանը, գործուն է Մայր Աթոռի տեմ-
ծայնագրման ստուիան ու այլն: Չոր հի-
րական հոգեմարտեան ծնունդն է
«Հրէսոսնակ Հայաստան» թերթը, որի հի-
սարկութեան մէջ տարին յազուա կերեւոյն

Մայր Աթոռի բարենորոգչական ծրարում առաջիկայում ի՞նչ նոր գործեր են խափստում:

- Բնակավորեն և առաջին հերթին մասնավորապես այս գործերի շարունակումը և ուժեղացումը և արդեն բայց սարածումը Ղեկ է առնել, ու մեր այս երեք տարիների գործունեութեան մեջ ամենից քեր կ'ընդ եղաւ աշխատանքի ժողովրդականացմը, այսինքն, կատարած գործին ժողովրդին փառերին մեջ անդրադարձին դասն առ: Հասել կան, ու չեն իմանում, թէ գործեր են կատարում Մար Մարք Ս.

Չ ափիլը՝ Հիսուս Քրիստոսի հրաապափառ ՀԱՐՈՒԹՅԱՆ ՏՈՆՐ, բյուրեղացումն է Ասվածորդու ճնորհնական առաքելության եւ արձագողումն է մարդու եւ ողջ արարչության փրկագործության նախախնամ փրկորդի:

«ԶՍԻԿ» նշանակում է զատում, բաժանում, հեռացում մեղից եւ իր վերջնական իմաստով՝ վերադարձ առ Ասված:

ՀԻՆ ՉԱՏԻԿ

Զախկը հրեական բոլոր տները առաջինն էլ ու գլխավորը: Այս տնի ծածանը դասնորոշյալը հաղորդել է Հին Կեսականի ելից գիրքը: Ասված Մովսեսի ու Ահարոնի միջոցով հրամայում է հրեաներին, որ յուրահայտը դնանք մի անգամ ամսվա 10-րդ օրը այն ամսին, անհաս ու մեկ տարեկան զանա դասարանի տնորի 14-րդ օրվա երեկոյան: Սա այն ժամանակ էր, երբ հրեաները Մովսեսի առաջնորդությամբ դասարանով էին հեռանալ Եգիպտոսից: Մորթված զանա աշույնը դեփ էր փակել յուրահայտը հրեական սան դրու երկու փեղեկին ու դրան քրանակի վերնաստինը, որդեգրի երբ Ասլանը դասեր էգիտացնեցին ու ոչնչացնել նրանք բոլոր առաջնեկներին, հրեական դնանքները յուրահայտից այս արևից: Հրեաները դասարանով էր, որ նրանք զանա միայն ուսնեին Ասլանը ցամաք գիշերը, ուսնեին յուրովը քաղաք հայցի ու դարձ յոսերի հե: Գաղղ միտ է ճաշակելի փութակիցի ուսի վրա, ճանալարի զնալու հանդերձանով, ցուրդ ձեռներին: Սա ճանակներ է քրդական գերությունից ազատելու, որով յուրահայտովը էր մեղել էր մահով երկրից դուրս գալը: ԱՆՍԷԼԷԼ ու դեղի Ավետյալ երկին ճանադարովը: Բաղաք հաճախ էր դարձ յոսերի նույնպես ճանակները քաղաքը հրեա ժողովրդի (Ասլանը ընտյալ ժողովուրդ) միասնակալությամբ ու ցեղային ու քաղաքական մարմնության, քանզի այս հաղը քրդանոր չէր դարձնակում իսկ դարձ յուրսը իրենցնում էր իրենց հանույն ու վաճաղված կյանքը, որ ունեին էր գիտնում:

Հրեաները համարում էին, որ զատկական գիշերը Ասված հսկում էր մայրիկաճուռը և իրենց: Ընթրիքը անցացնում հրեաները վրիճապան էին. քի ինչդեռ ասվածալիքն օճանականությամբ ազատեցին եզիմասկան գերութիւնից և տաղմունքով ու աղորթներով փառաբանում էին ամենակարող Աստծոյ:

ՀՐԵԱԿԱՆ ԶԱՏԻԿԸ ՈՐՊԵՍ
ՆԱԽԱՏԻՊ ԲՐԻՍՏՈՆԵԱԿԱՆ
ԶԱՏԻԿԻ

Համաձայն Եկեղեցու սրբազան ավանդության՝ Աստվածաւոնէ մնայալն Հին եւ Նոր Կապարանները յիշվում են որդեա մեկ անդրդեպկանութիւն: Հին Կապարանը լրումն է Նոր Կապարանի: Այս մասին բազմաթիվ անգամ վկայել են հինը Հիսուս Քրիստոս: Խորհրդաւ

1700-ԱՄՅԱԿԻ ՄԻՋՈՑԱՌՈՒՄՆԵՐԸ

Լույս է տեսել «1700-ամեակ իրիսնություն» հայաստանի ռեպուբլիկայի Կոմիտեի կողմից» գրույն, որը սկսվում է Լենինյան Հայկական կարգի կողմից զարգեցնելու խոսքով և 1700-ամյակի ուրիշ նաև խորհրդավորություններով: Այնուհետև գեղեցկվում են Հայ եկեղեցու նկարագրական նյութները արդեն գաղափարների խորքի և տնտեսական եկեղեցու համեմատողական գործողությունների վերաբերյալ Ս. Մարտի արժեքներով: Այնուհետև 1700-ամյակի» նյութը: Գրույնում համառոտ հեղեցություններով ներկայացվում է 1700-ամյակի միջոցառումների ուր ընդգրկվում են եկեղեցու նաև վանքի նորություններ, ուրիշ-հասցիություններ, ցուցահանդեսներ, գեղարվեստական-մշակութային այլ ձեռնարկություններ, գիտականություններ, հրապարակություններ և այլն: Գերում գեղեցկվում է նաև Հին Հայաստանի բանավոր 1700-ամյակի տնտեսականում միջազգային արվեստական հոսանքներով ներառվում:

Մեր բերքի հաջողոր համարում կհրապարակվի հարցազրույց Մետրոլ աբեղայի և Առաքելի հետ, որի շնորհիվ մեր ընթերցողներն ավելի կհանգամանորեն կծանոթանան նախաձեռնվող միջոցառումներին:

ՏՈՆ ՀԱՐՈՒԹՅԱՆ

որդես խաչի նախօրինակ, արտա-
հայտում է ամպախարություն ու ա-
խարհից հրաժարվելու կասարելու-
թյունը:

Մայրիտիվ Հին Կսակարանի գաղական գառն օրինակն է Հիսուս Բրիսաւսի. «Ահա գառն Աստուծո, ուր վերցնում է աշխարհի մեղքը» (Հովհ. Ա. 29): Հովհաննէս Մկրտչի այս մարգարէությունը, որ Հիսուս լոյսի քանդակ մեղքի կա-
մաւորները, կանխատեսում էր ղովհսի ու մականա մարտարաւը:

Նոր Չափկն իր հետ նոր կյանք էր
քերում:

ՆՈՐ ՉԱՏԻԿ

Բոլոր բխսոնական սոները եկե-
ղիցու թաճմադարչաւ փորձառոտրյան
հոլովոյութմը ապրէ են իրենց զար-
գացման վերեքացը: Հասակի են
նրանց տծմարական-օրացուցային,
ասակածարեանական-դպմարարմա-
կան, եկեղեցաբօթական բնորոշու-
մներ ու թամածեռումները ըստ ամե-
նայկի հասմեկի իրենց վերցնական
բրանն ու կարգավորմանը: Բացառու-
թյուն չէ նաեւ Հարոտրյան սոներ:

Չափերը բխսնունական Եկեղեցու առանցքային ճոճն է և կասարվել է դեղետ առաքելական Երջանից: Սկզբնապես այն նվիրված է Հիսուսի մահվան հիշատակությանը: Արեւելյան Եկեղեցիներն այն կասարում էին հրեական Չափին օրը հիման առավա 14-ին: Որոշ Եկեղեցիներ, օրացուցային առումով հետեւելով հրեական ավանդույթյանը, նույն էին ոչ ոչ Հիսուսի մահը այլ հիշատակում էին Խորհրդային ընթերիք, Բաժնի ու այս՝ Լաբրին ընթերիքի ժամանակ է Հիսուս հաստատել Հաղորդության խորհուրդը: Հաղորդանք ճոճ, որդեք այդդիսին դեղետ կար: Դրա փոխարեն յուրահայնուր կրակի օրը ճոճվում է ուղեւ Հաղորդանք օր: Այս կրակի նման առավել ճոճ ու համոզականություն ճոճվում էին յուրահայնուր ճոճ արվա սկզբին, այն դեղետ, երբ կրակին ժամանակակից առումով մոտ է կամ համընկնում է Հիսուսի մահվան եւ հաղորդանք օրինից:

Երկրորդ դարում Չափկի տնը,

որդես առանձինքն սիմվոլ, իր սեփական անհատականության արտահայտություն։ Այժմ Չափիկը բառ-կապած է երկու իրաբաժանորդի միջև։ Չափիկ նվիրված է խոստովանակվում, եւ Չափիկ նվիրված է իստիսի հարաբերումը։ Տոնակաճարությունը սկսվում է որպէս օրը խիստ խիստեղծողութայն ի իրականակ շատ Քրիստոս խաչիկ խաչիկ-բայան, եւ այդպէս բարունակվում մինչ կիրակի առափոխ, ապա Սուրբ Հաղորդութայն ճաշակումից հետո

վերածվում Հարության համընդհանուր տոնախմբության: Հարության հիշատակության տեղողությունը 50 օր էր. դրա ընթացքում տոնվում էին մեծ Վիտուսի Համբարձումը եւ Հոգեգալուստը:

Ալեկի ու Հիսուսի մահվան Չափիկ կորցրեց առանձին ու իմբ ուրույն տն լիւնիւր իր քաղաքի ականդորոյք կալովան այն իրողոյքայն հեւ. որ իրիսոնեական Եկեղեցին դադարեց Չափիկ նեւ. հրեական Չափիկ որ: Այս հարցն իր վերջնական լուծումը ստացաւ 325 թվականին Նիկիոյ ժիւղերաժողովի որոշմամբ: Չափիկ ոյնք տնդեւ իրեականցի գաւ. եւ աւ դասնաւ գորանց գիւերաիականցի հեւ եղոր լիւրոյնի հաջորդ կրիական որ:

4-րդ դարում Հիսուսի մահվան հի հարյուրյակ հիսնականյունը միավորվեցին մեկ եկեղ մեջ ուրբա-
հանյուր 7 or տնդորոյաբ: Կս-
սկան 5-րդ դարից Չափիկ տն-
վարներուն տ բացառողէ ի
սուս Բիւսասի հարյուրյանը: Այն ա-
վելի ու ավելի աւորողական ե-
դառնում բոլոր առուններով հա-
կաղեա ծախի ու արարողակարգ
Չափիկ կասարվում տ մեծ եւի-
ն ու հանդիսավորոյաբ, վերա-
վում տ հիւրակ ժողովողական ցե-
ծոյաբ: Ժողովողը բալիւր կան-
մած, հոգեւորականների առաջն-
դոյաբը երցում տ բոլոր բնակի-
վարերով ու սարածն Հիսուս
Հարոյաբ Բարի Լուր: Գիւերն-
ը բալիւրների յորհաւոյաբ յա-
ղամ ջահի տ վառում, ու երբ ի-
րածնիւր տ գեղեցիկ հրավառ-
բյան: «Բիւսաս յարեա ի մեռեղ-
որհնայ տ յարսիւրին Բիւսասի

հոսավառ կոչը արածվում էր ւ. անմուռէ: Քրիստոնյա կայսրէն ու թագաւորներէ, ի դաշխի տոն, արձակում էին շնորհում քանակաւորներէ, իշխաններն ու հարուստներն ազատարան էին օայլա իրենց ծառաներին, իսկ արքայաներն ու սնանկները տսւում էին ինչ առատ կնիւրակոյրոյրներէ: Հանձնն այս տոնի մարդիկ գտնում էին միմյանց իրար հանդէպ զորած փոքր ու մեծ անհրաժեշտոյրոյրներէ: Բոլոր եկեղեցիներն ալ կաւարվում էին տոնին յաւսաւն Պատարագներն ու զանազան այլ արարողոյրոյրներէ: Հալկաւայայները, տսանալով Հիսուսի հարութիւնն յուր, միմյանց նմիւրն էին կարմիր ենեկած ձեր: Սա նկիւրագործներն էր այն ավանդութիւնն, ըստ որի, երբ Մարիամ Մագաղիթն անցիւն ցերկայացալով Տիբերիոս կայսրին ու նրա առջեւ վկայեց իր իրխտանակաւ հավաքք նախեաւ Բարդղէմ, նմիւրեց կայսրին մի ենեկած ձու ու ողորնեց նրան՝ ասելով. «Քրիստոս յաւեալ ի մեռելոց»: Զուն ինքորդարեւում էր հարմրոյնը եւ յոր կյանքի սկզբանկոյրունը, իսկ կարմիր գոյնը՝ խաչալ Հիսուսի կենդանաւար արշուն, որ թափեց մեզ մեր միլոններն համար:

Չափիկը շարժական տն է, այսինքն ամեն օրի փոխվում է տնակապարանում օր քս տնաճարակ որոշակի հաշվարկի: Հայ եկեղեցիներ կիրառում է 325 ք. Նիկիայի ինքնաշարժ ժողովում սահմանված ձևեր, ու դրա համաձայն՝ ամեն օրի Չափիկը տնովում է զարնախայի փետրահավասարից՝ մարտի 21-ից հետո լուսնի լրանը իստորոդող առաջին կիրակի օր: Եթե լուսնի լրանը՝ կրակի օրն է հանդիպում, ապա Չափիկը տնախոխվում է հայտնի կիրակի: Այստիպով, Չափիկի տնը կարող է կատարվել մարտի 22-ից ապրիլի 25-ը՝ 35 օրին ընթացում:

Այս սահի այն տոնվում է ամրի-
լի 12-ին, 1999-ին կտոնվի ամրիլի 4-
ին, 2000 թվականին՝ ամրիլի 23-
ին:

Ավագ շաբաթվա երեկոյան Եկեղեցին կատարում է ճիշդագոյոյցի Պատարագ, որով եւ սկսվում է Հարության տոնը, իսկ կիրակի օրն անվերածվում է համընդհանուր տոնախմբութեան: Եկեղեցին Հարության Բարի Լուրը տարածում է իւր ամենի:

Հաշիկը տնն է բռնադատված
ճճամարտության հաղթանակի: Նե-
մանորոշվում, որին աշխարհը չի
դուրեց, որը հալածվեց, խեղճա-
վեց, զանգեց խաչին Գողգոթայի
բարձրնունում: ավալան եղավ հաճա-
քեւրեսար, փրագործը ու երեղա-
միս: Հիսուս Իր մահով հաղթեց չե-
նին վաճառ մարդկանց փրկության
ու յայտ, որ մեկեղեղվում են եւ
կեղեղում, երբ մասնակիցն են
դառնում զաշխարհ Սուրբ Պաս-
րազի խաղաղադատությանը եւ յու-
սակեղեղ: «Երեսուս յարեալ եւ յու-
սեղեղ», իիւեղեղ, քե որքան բան-
կեղ եւ վարակած մեր փրկության
մար, ու մեր արշի խորիքը բող բի-
ցեղակի յաշափաղանը «Օրհնեալ
յարութիւնը Երեսուսի»:

Ա. ԱՎԵՏԻՍՅԱՆ

**ՔԱՐՈՉՉԱԿԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆԻ ՏՈՆԱԽՈՍԱԿԱՆ
ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ**

Արդեն պաճառույթ է դարձել, որ եկեղեցական տների մախարակին իսկ Առաելական Սուրբ եկեղեցու Զխարիանայան դասխարապետը ևս ևս արդարույթով կենտրոնը հավասարակշռել ժողովրդին է ճամադրուռ համաստասական համաճանաչելի հոգեւոր գրականություն: Իսկ օրերին «Հոգեւոր ՀԳՐԱՎԱՐՈՒՄ» ծանօթաւորող լույս քննակցեցին հերթական ժԳ եւ տն, ճանաչական գրույկները: Հովհան Ոսկեբերան, «Եւրոք Սուրբ Բարդուղէմ Լուսավորչի» (առաքանք) Հարություն սարակաւ Կարապետյանի, քարգանձի Հրանտ սարակաւ Պետրոսյանի և Հակոբ Սեփեցի, «Ճառ Սուրբ Հարություն» (առաքանք) կէտ Լեւոն Տիսայանի, Բարդուղէմ Հակոբ Բարդուղէմ

Առաջին գրույթը նվիրված է Սուրբ Գրիգոր Լուսավորչի կյանքին եւ գործունեության համաձայն լուսաբանմանը, իսկ երկրորդը՝ դարաբանական եւ ֆիսուս Զրիստոսի Զարույթան՝ Սուրբ Զատիկի տոնի լուսանկարներուն եւ բովանդակութեան:

ՈՒԽՏԱԳՆԱՅՈՒԹՅՈՒՆ ԴԵՊԻ ԽՈՐ ՎԻՐԱՊ

«Արարաժեան դաշտի ղոշունիկն
դաստանակա՛ն Արաճաշի՛ ւրսի՛ն, Մայր
Արաբսի՛ «հի՛ն-հի՛ն դարձը՛ հիշա-
սա՛կ»-նեղու յու՛րաւր դրացնու՛-
թեան մէջ, ուր Արարաշի՛ բարձունքի՛
որդեւ երկիւմ ունեցող այս բլրակի՛ն
վրայ փառե՛ն ուրիշ իմաստ ունե՛ին»
(Գարեգին Առաջին):

Այդ բազմահոտիրոուրը ու բազմա-
մասս քաղերի ծագակալակ ուժով
անեն սարի Սուրբ Գրիգոր Լուսավո-
րի տնի օրը խոր վիրակի վանո-
հակվոնն ու բազմադի հավա-
ցալ հայորդիներ ուխտակոմներ, ձե-
մար հաղակոմներ, հոգեուրակներ
Այդ սարի Գեուրյան ձեմարանի ա-
ռաքի ին երկուրդ խարանի ամերը
ես՝ առաջնորդությամբ վերակալո-
ներ Տ. Բաբեկեն աբեղա Մաթիյանի
և խորեն սարկավազ Սեփեյանի
գորակալ այդ տնակալաւորոյնը
ներկա գգնվոյրդ դաշնոնիւն ու-
նենան: Դոգեուր հայրերը Սանտի-
մարի յաւանքները Գրիգոր Լուսավո-
րի ծարրակոմ
անհամաձայնելի
հասաներեմայն քանակաւորոյն ձե-
մար, ապա կաւերտեղին ուխտագա-
նություն դերը իրհանդիմանի հա-
վակալի ձեմարողորդոյն մեջ:

Լուսավորի տնոյ այդ սարի մե-

վեց առանձնահատուկ նվիրումով ու
հոգեմորոգության փափհերով:

Վաճմուն՝ Տեղի ունեցավ սուրբ մասնաճիգի արարողություն, որը ղեկավարեց Ս. Մակար արքեպիսկոպոսը՝ մասնակցությամբ Սեւանի վանքային դպրանոցի սաների, իսկ դպրանոց դասը երգեց վաճմունի երգակցությամբ: Երկու էին Գարեգին Մառաշի կաթողիկոսը, Սայր Աթոռի միաբաններ, արհամադանյան հյուրեր: Զոռուի Յովհաննես-Պողոս Բ դպրոցի ներկայացուցիչներ Կալուրիի Կուչերոսին և Միսել վան Դարիսը:

Պատասխան ավարտին ներկաներին իր հայրական ջրն խոսիլ հոյեց փետիսառ շարադեց: Եւ կարեւորեց հայրուրոյսկաներ տառա այս վայրուն տեղի ունեցաւ հրաւեի ազգադաիտան խորհուրդը՝ ներկաներին մնալի տեղադիտելով Յին Արասան, ուր հայոց Տրդատ արքայի անհողողող հրամանով «կաթեալ ոշուր եւ կաթեալ ձեռն եւ կաթեալ քուրմաւնաց» այստեղ եւ բերված արայաթամն մնակի որդին՝ Քրիստաւոսապաւս Գրիգորը: Արմայախոյ խորովիղուխի տեղիւի գորուքլոյսմ եւ աւաղներուքլոյսմը սասնեմ երբ՝ զարկա յվանմնորեա հենց Գրի-

գորը դուրս բերվեց մափական անդրուհեղից: Հայոց նախարարական պալատում Երեմյայացուցիչ Օսա Վմասունի իշխանի ծայրը հասավ խոնավ, մութ, փակ ու փոխանակվալ վիճակ, որը դարձավ հավաքի ուրա, որտեղից ժայռմբ իրխսնեական բոցը դաշարեց մարդկանց սրտեր, նազմա իրխսնեախալած Տրդա աբայի սիրք:

Տրդաթե կանցեցավ Գրիգորի կյանքի վերջափուլն ողբե, սակայն այդ վերջափուլն դարձավ սկիզբը նոր կյանքի առաւուրտի: Գեւորհաւոր լոյս արեց ասվածախառն գործով, ներողանջութեամբ ոգով, փոխադարձ հանդերձողականութեամբ ու հարցանով, հավասարի անկողն գազանով կենդանի լուսին այդ ծանախարհը: Նա ուխտեց արձեւ արալ այս օրն գտնվել ստեյն քաղաքում եւ հայրաքաղաք իր ժողովրդի հետ ծնունդի հավերժացնել Մեծն Գրիգորի փառաբանը:

Վեհապառ Չայրադեզը ներկա-
ներին դասմեց հույն հռչակավոր
աստվածաբան Խ. Չոլիանցին Ոսկե-
բերանի մասին, որի Սուրբ Գրիգորին
մոլորված հունարենով գրված աշխա-
տությունը թարգմանաբար դարձել է
բազմաթիվ ազգերի սեփականու-

թյունն ու կյանքի ուղեցույցը: Մենք հայերս, լինելով աբխառիում առաջինը բխսոնեոթյունը ղեականորեն ընդունած ժողովուրդ, ղարսավոր ենք

խաջատեղյակ լինելու այդ գործին, եւ հավասարալ հանրությանը բաժանեց ԶԶԿ-ի վերջերս հրատարակած «Ներքող Սուրբ Գրիգոր Լուսավորչի» գրքույկը (թարգմանիչ՝ Յրանն սրկ. Խաչատրյան):

Այնուհետև Ամենայն հայոց կաթողիկոսը օրեց վանքի օրհա-
կայմով, ծանոթաբան կատարված
աշխատանքների հետ, որոնց նկա-
մով արտապայեց իր գոհունա-
կությունը: Չնայած որպես ի ազ-
գադուրյան ինքնիշխանի աշխա-
տակի ժողես ի աշխատանքը Վեհա-
պառնի ծանոթաբանը օրհակա
հնավադի տառնմանաշխուրդուն-
քների, աղա նեցը, որ ծառաաշ-
տունը լաւ գաղա իմեւ ի կաւա-
րի հնադունքի քննակադի մնա-
ցորդներ ի իշաարեղու համար:

Տոնական այդ միջոցառումից հետո Գեորգյան ճեմարանի 1-ին և 2-րդ լսարանի սաները հայրենազուն եղբորդ ճանապարհի քնկան, որոնց հետ գուցե եւ այն Շլիմանը, որին դարձրած համբերությանը սպասում են լուսավորչաւոս մայրաքաղաքի՝ «Հայոց Կարգքնի» քանկարժեւ մասունները:

Հայկանուց ՄԵՍՐՈՊՅԱՆ,

ՄԱՅՐ ԱԹՈՌ ՄԲ. ԷԶՄԻԱՆԻ
ՊԱՏԿԻՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆԸ ՆԵՐԿԱ ՓՏԵԿԵՑ
«ԿԻԼԻԿԻԱ» ԹԱՆԳԱՐԱՆԻ ԲԱՑՄԱՆԸ

Նորին Սուրբ Օծույթուն Տ. Տ. Գա-
րեգին Ա Ամենայն շայլոց կաթողիկոսի
բարձր կազմադրությամբ մասի 30-ին
Մեծի Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկոս-
տան Նորակառույց «Կիլիկիայ» բան-
գարան-մանեակադարանի բացման
հարուցույթներ ներկա գտնվեց նաեւ
Վարդ Սրբոյ Եր. էջմիածնի լուսավի-
րական Սրբուհայ բժնի առաջնորդ
գեր. Տ. Արիստակ իւր. Սյրջյանը,
հոգ. Տ. Արսլայ արք. Տիգրանյան եր.
Վրթապատկի շնորհաբեւոյնայ կրօնի
գործերի ղեկավար խորհրդի նախա-
գահ Լիպար Սեւակը:

Պատվիրակությունը՝ իր հեռ Անթի-
կիայի հարկը Անեանց Յայոց կաթո-
լիկոսի տարջի խոսքն ու կերը՝ 17-
րդ դարի արվ ճեղհախայ:

Պատվարարի բաժնուն S. Արա-
ւած եղա. Արչաանը ընթերեց Գարե-
գին Ա Վեհապա Յայաւաւի ողջու-
թի խոսքն, որուն խորն Արեւոյունը
հայաւ-ժաւեանդարանը ղիշի դաւան-
դը սոսկ ցոյցանը մըր հայ խաղաւ-
ախարակաւ սեղծադորնակաւնը:Երան
խաղաւախարակաւ օրանը լիբանանաւ
հարաւս հողին վրա, յայ ղիշի դաւ-

Ուա Բաղաբակրթող օջախ մեր Նոր սե
րունդին համար:

Ղեկնա Կիլիկիո կաթողիկոսութեան սահմաններն Լորին Մըրցայրու Քարեղն Բ կաթողիկոսն ունեցան «Կիլիկիան» քանդաւան-մատենադարանի կառուցման մասնադպրոց, որ՝ արաւոնակողոր դարձաւ Կիլիկիոի հանրոյ հայրաւան Մարմ մ կաթողիկոսական Թանգարանում անդիօպիտեղ մեն ռարսակայ ժամանակներեց մինչեւ 1917-ը, դարի ցուցանուներն դարալու մատուտներն, եկեղեցական ոսկեգծ մը արծաթայ իրեր, ծիսական զգեստներ ծնողադ ու տաղադ գրեթ, խաչա՛ւեր, քառակուսական դրանք, հնագիտական իրեր, որոնք բերելու եւ Սեփ Սահմ Կիլիկիո կաթողիկոսութեան ռասմական ճաշակայ Սիւ մայրախաղախ կաթողիկոսարանից։

Շենքի վերջին երրորդ, հարկը հասկացված է 19-րդ դարից մինչև ժամանակակից նկարիչների եւ փանդակագործների ստեղծագործություններին:

Թանգարանի բացմանը ներկա էր
Լիբանանի նախագահը:

ՄԱՍԼՈՂ ԴԻՎԱՆ ՄԱՅՐՈՒ ԱԹՈՌԻ

**ՀԱՅ ՕԳԵՈՒԹՅԱՆ ՖՈՆԴ.
ՆԱԵՒ ԶԱՏԿԱԿԱՆ
ՆՎԵՐՆԵՐ**

Ադրիի 8-ին Հայ Առաքելական Եկեղեցու Հյուսիսային Ամերիկայի Արևելյան թեմի Հայ օգնության ֆոնդի սննդի ծրագրերի սփռման Բրիգադ Թարութայրը հրավիրած մամուլ ապսպիտան հայսնեց վերջին Երջանու ապսարած ա կասարակի ծրագրերի մասին: 1998-ի առաջին ամիսներին համրտղետրյան 3.732 վաս լաղորդրյուն ունեցող, 4.653 թույլ տղադրյուն ունեցող Բալախանիերի, առաջին կարգի հաճամոնյա 6.200 մարդկանց, 260 մանկաղաղաեցներին Եուրջ 20 հաղար երեխաներով և 7054 աղաղաղներով, Զրկել է Եուրջ 104 տղանա ընդիանոր Բաւոլ մանկաղաղեր:

Այժմ 69 զիւեօքիկ դոյրոցների, ծերանոցների ու մանկասների սննդադաւոյովուը շարունակվում է: Սնունդ են ստանում 12.279 երեխա, 5.659 աւխաստղ, ընդհանուր քանակը՝ 108 տոննա:

ՀՀՅԻՐ սկսելու է համադրեցության մինչև մեկ հարևան երեխաներին մանկական մեդիկ մրցելով: Մոնոնը կհրկ «Փարու» ցուցակներով (10.474 երեխա): Ծրագրում է առաջիկա ամիսներին պաշկել երեխա ակիկ երեխա ունեցող ընտանիքներին, ծնողադուրկ է հաճախում երեխաներին:

Սուրբ Ջափիկի առթիվ հայ արվեստի, գրականության, գիտության բազմաթիվ գյուղացիների ջրվել են սննդամթերքի գաղակալան գամբլությունը:

Ավելացնենք, որ այդ «զամբյուղները» սարվում են հիշյալ անձանց հները եւ ունեն մատչելի խնայողական արժեքներ։

ՆԵՐՍԵՍ ԿԱՆԱԿԱՆԻ
ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ
ՈՒՒՍԵՐԵՆ

«Հավերժ դասարակ», «Տեխիկ հավերժական», «Քնար հովվական», «Կանթե իույիս և հավիչի» և այլ ժողովածուներով չափառ և առանկ ստեղծագործություններով այս ընթերցողի հայքին բարձրանալու Տ. Ներսեարդու. «Պոպուլյարն» ներսես Կանանկան բանասերող, այս անգամ ոտներեղով և ներկայացվել այլագործ ընթերցողներին: «Կանթեղ լույսի և իույիս» վերագործ ժողովածուն ոտներեղով հրասարակվել է Մարտ Սուրբ եղծիանի հրասարակուրան կողմից: Թարգմանիչի խորեց Պրիմանկան (Չոգեղու ծեմանիկ դասախոս), անկակ ժողովածուներով ընտրել է մեզ և ներկայացրել ներսես Կանանկանի 1973-1994 թվականներին գրած կրոնական, հայրենասիրական, փիլիսոփայական բնույթի 54 բանաստեղծություն: Թարգմանիչը ձեռն է այս սահմանափակ թվանալուսուն զեղեղել երեքնորիկ ստեղծագործական ընտրանի՝ անափողիղով երկու ներթափանցիկ սակ՝ «Չոգեղու երգեղ» և «Հայրենի, մարտ, սեր»:

յացնում հոգեւորական-քանասեղծի կենսագրական ուրու սկզբներ, անցած գրական ուղին, քս արժանւոյն զնահառում նրա գրական-գեղարվեստական, ինչդէն նաեւ քաղաքական երեւել

Ի մասին քարգանջի՝
դեֆէ Բաբել, ու քարգանջա-
կան շարքերակոսն քանա-
սեղծութիւնները յեն կորցել
իրենց քնազգային հնչեղու-
թիւնը և ռուս ու այլազգի
ընթերցողին կարող են քաղա-
րա մայակեցնելու հաղորդել
Ներսէ Կանսկան հոգեւորա-
կանի եւ քանաստեղծի ստեղ-
ծագործական հարուս Եւ-
րաշխարհի եւ գրական աւս-
լաթանաւ Ընդհին մասին:

4. ИСПОЛНЕНИЕ

«ԷՋՄԻԱԾԻՆ», ՀՈՒՆՎԱՐ, 1998

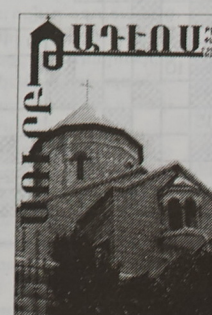
[illegible]

սրյան), եփրեմ Խուրի Ասորո
վարդ եւ աղափառության հո
դորակը (Վահան արկ. Ձափա
րյան), Ստեփանոս Սյունեցո՛ւ Դո
բի եւ Դանիելի մեկնությունը
Վիզիեց ղոյի Դազարյան): Ամ
ագաւուն տղ եւ գտել նաեւ կրո-

նագիսկան, դասմաբանասիրական մյուրք. Սեփանաս Սյունցեցու մեկնողական ժառանգության (իդիոկալի հնչյունը թյուեթյան), երևադարձի հնչողից բաղկացի (Հաղո Դոնո), Հառիծի վրա վաղմ համարության (Կարե Ման թիւոյան), Հրակայանց ՀԼԲ բոլորական (Գիդրո Բուլայան), ժմեդարի հայ հասարակական մեթոդներուն մեջք մեկն (Հրայկա Մամարյան) վերաբերյալ: Կարասեմք արեւա Հառուցիւնայանցն ռուսերեցի կասարաթ բարգմանողութեւն ներկայացել է Դավակ Մուրթեցու «Բիւսանէոլոքիւնը»-ն մականոյթ» աշխատաթիւնը: Իսկ Կարդա Ղերիկեցիի՝ գրականութիւնը մկրիւր Ս. Թեքուրդյանի կազմած «Կալեւազերեւոյ»-ն բայ եկեղեցիոյ դասմաթյան»՝ Հարի Գ Գրիւ: Մնմաթան Տեղեն գզել Ս. Եղմիհանի երեւ Դործա աթերանքը Մեւալ աղղիայաշարիւր, Խորեն աղղ. Յովնանի Կարիւր, Մեքեն աղղ. Սովմանի ածորհիկ Բարոզներ:

ԱՄՄԱՆԻ ԱՌԱՋՆՈՐԴԱՐԱՆԻ ԼՐԱՏՈՒՆ

խորագրությունը ստացել է Հայ Առաքելական Սուրբ Եկեղեցու Ամենայն հայոց նորահարկ «ՍՈՒՐԲ ԹԱԿԵՈՍ» լրատու այս ազդեցիկ հրատարակումը լույս տեսնում էր իր անհատական և ընդհանուր հետաքրքրվածության համար, որի համար իրենց համապատասխան ծախսերը ունի և նվիրված է Սրբոց Վարդանանց անունի պիսմաբեկ: Տոնին դասեան նյութերից էին թողնում դասիարհ Վարդանանց «Խոյնը» եւ Վարդանանց Տօնին

աղբի» ֆարոգը, մի հա-
ված Եղիվարդի (Եղիս-
արեղու. Տերտրյան
«Կարմիր Ջորավար» ու-
նից եւ այլն: Իր էջե-
լրատուն տրամադրել է նս-

և կոնաական, քաղա-
խոսական, դասմական
ու օրհնականական քնոյ-
թի անդրադարձներ: Ու-
նի փոքրիկ խմբագրա-
կան «Քաջալերեցիք մեր
համայնքին հայ քերթը»
վերնագրով, որ ասվում է,
որ ամսաքերթը «յոդա-
նանահայ գաղութի ազ-
գային կեանքի քարգե-
նն է»: Վասնի նեմ, որ
«ՍՈՒՐԲ ԹԱԳԷՆՍ»
լրատուն իր խոսքում
ու կոչմամբ կարեւոր դեր ու-
նի կատարելու հորդանա-
նահայ գաղութը հայա-
դավան ու հայախոս
դասիելու ազգաւան գոր-
ծում:

